

Litteraturanmeldelser.

Kriminalpolitiska riklinier och förslag. Utlåtande med anledning af riksdagens skrifvelse rörande obligatorisk undersökning af sinnesbeskaffenheten hos vissa brottslingar. Af Olof Kinberg, Alfred Petréen och Thure Petréen. Stockholm 1909.

Anledningen til denne Kommissionsbetænkning, der er fremkommen paa Medicinalstyrelsens Anmodning, er en Skrivelse fra Rigsdagen af 8. April 1908, hvori der udtales Ønske om Fremkomsten af Forslag til Lovbestemmelser, gaaende ud paa, at hvor en tiltalt ved Underretten er dømt til Døden eller til Strafarbejde paa Livstid, og Sagen derfor skal underkastes en højere Domstols Prøvelse, skal en Udtalelse angaaende den tiltaltes Sindsbeskaffenhed, hvis en saadan ikke all er afgivet til Underdomstolen af Medicinalstyrelsen, fordres af denne Myndighed, inden den højere Domstol optager Sagen til Prøvelse. Sagen synes at være bleven rejst i Rigsdagen, fordi en Person, som paa Grund af Hustrumord to Gange af Underdomstol og en Gang af Hofretten var bleven dømt til Døden, af Medicinalstyrelsen, hvis Udtalelse senere var bleven krævet af Hofretten, efter at have været underkastet Observation, var bleven erklæret for ved Forbrydelsens Begaaelse at have savnet Forstandens fulde Brug.

De 3 sagkyndige Forfattere mener nu vel, at der i mange flere Tilfælde end hidtil bør æskes Lægeskøn, idet mange af dem, der i Sverrig dømmes for begaaede Forbrydelser, er psykisk abnorme. S c h u l d h e i s har saaledes for Perioden

1865—94 fundet, at psykisk Forstyrrelse hos den tiltalte sandsynligvis under Sagen er bleven overset i mere end $\frac{2}{3}$ af alle de Tilfælde, hvor en saadan Forstyrrelse kan antages at have været tilstede. Senere har Forholdene i denne Retning vel efterhaanden bedret sig noget; saaledes udgjorde Antallet af de af Medicinalstyrelsen afgivne retsmedicinske Erklæringer angaaende for Forbrydelser tiltalte Personers psykiske Tilstand i 1895—99 i Gennemsnit 35,6 aarlig, men i 1905—08 70,5. Af de 282 tiltalte, som i 1905—08 underkastedes retspsykiatrisk Undersøgelse, savnede efter Erklæringen 178 Forstandens Brug og 33 Forstandens fulde Brug, medens 71 var fuldt tilregnelige. At psykisk Forstyrrelse dog endnu i mange Tilfælde stadig overses, fremgaar af Fængslernes Aarsberetninger; i 1903—07 viste c. 24 % af de sindssyge Straffanger og c. 46 % af de sindssyge blandt Bødeafsonerne allerede ved Ankomsten til Fængslet Tegn paa Sindssygdom.

Forf. er da enige med Rigsdagen i, at der bør tilvejebringes større Garantier imod, at forhaandenværende psykiske Forstyrrelser overses ved Domfældelsen; men de mener ikke, at det foreliggende Forslag vil betegne noget væsentligt Fremskridt. Man kan nemlig ikke lægge nogen bestemt Strafart eller Strafgrad til Grund for Kravet om en obligatorisk Undersøgelse af Varetægtsfanger; thi Straffens Beskaffenhed kan umuligt være vejledende, naar det gælder om at vurdere Sandsynligheden af en psykisk Forstyrrelse. Ej heller kan de billige det Ønske, der ligeledes er fremsat fra Rigsdagens Side, at der bør gives de psykiske Undermaalere (formindsket tilregnelige) en mildere Straf end den sædvanlige. Det ligger nemlig i Sagens Natur, at en Straflempelse, som bestaar i en Afkortelse af Interneringstiden, ikke kan være nogen hensigtsmæssig Behandling af psykisk abnorme Forbrydere af mere samfundsfarlig Beskaffenhed, da det jo i slige Tilfælde netop i Reglen er den psykiske Abnormitet, som er den egentlige Aarsag til Samfundsfarligheden, og denne Abnormitet oftest er af blivende Art. Medens de altsaa mener, at Gennemførelsen af en saadan isoleret Lovændring som den paa-

tænkte, uden at der samtidig gennemføres Lovbestemmelser, der muliggør en mere rationel Behandling af de psykisk abnorme Forbrydere, vil virke skadeligt, da den utvivlsomt vil formindske Samfundets Beskyttelse mod adskillige af Landets farligste Forbrydere, er de ganske enige med de i Rigsdagsskrivelsen udtalte Ønsker om, at Kriminalpsykologien og Kriminalsociologien maa komme til deres fulde Ret ved den Revision af Straffeloven, som tiltrænges. Derfor hævder Forf., at, da alle Mennesker er socialt ansvarlige, bør Samfundets Forholdsregler overfor forbryderske Individuer udelukkende bestemmes af kriminalpolitiske Hensigtsmæssighedshensyn. En tilstedeværende Sindssygdom eller psykisk Abnormitet maa under ingen Omstændigheder tjene som Fribrev for Begaaelsen af forbryderske Handlinger.

Forf. er paa det rene med, at Lovgivningen bør bevirke, at der i større Udstrækning end hidtil finder Undersøgelse af Forbrydernes Sindstilstand Sted; dette bør naturligvis ske, naar der er Grund til Mistanke om psykisk Forstyrrelse. Som nævnt giver Straffens Beskaffenhed ingen Vejledning i denne Retning. Derimod kan man i *F o r b r y d e l s e n s A r t* finde et Udgangspunkt for saadan Mistanke. Undersøgelser i forskellige Lande har saaledes godtgjort, at Gerningsmændene til visse grovere Forbrydelser, særlig Mord, Mordbrand og Sædelighedsforbrydelser meget ofte er sindssyge eller psykisk abnorme. I Sverrig var saaledes i Aarene 1903—07 60 % af dem, der havde forøvet Mord, psykisk abnorme (18 utilregnelige, 7 mindre tilregnelige, 19 tilregnelige). Af de i samme Periode for Mordbrand dømte var 30 % psykisk abnorme (27 utilregnelige, 4 mindre tilregnelige, 67 tilregnelige); Procenttallet for psykisk abnorme vilde have været meget større, hvis man havde fraregnet de Mordbrændere, der egentlig horte til Bedragernes Kategori, og havde indskrænket sig til at regne med dem, der handlede af Hævnlyst, Skadelyst eller Hjemlængsel. Ogsaa mellem dem, der gør sig skyldige i grovere Beskadigelser, særlig af Kommunikationsmidlerne, findes mange psykisk abnorme. Det er en Erfaring, at de egent-

lige Sædelighedsforbrydelser (o: saadanne, der hidrører fra en i Henseende til Retning eller Styrke patologisk Kønssdrift) har en paafaldende stor Affinitet til Sindssygdom og psykisk Abnormitet. F. L e p p m a n s og A s c h a f f e n b u r g s Undersøgelser godtgør, at der findes en stor Mængde psykisk abnorme Individuer mellem de for Sædelighedsforbrydelser tiltalte, særlig mellem dem, der har gjort sig skyldige i Utugt med mindreaarige. Det er da rimeligt, at disse gøres til Genstand for en obligatorisk Lægeundersøgelse, navnlig da de vise stor Tilbøjelighed til Recidiv. Foruden af Mordere, Mordbrændere og Sædelighedsforbrydere, selvfølgelig ogsaa af dem, der gør sig skyldig i Forsøg paa disse Forbrydelser, mener Forf., at en Undersøgelse maa foretages af alle, der begaar en saa unaturlig Forbrydelse som Barnemord. Der kunde maaske ogsaa være Grund til at undersøge de for Drab, Mishandling og Vold dømte, af hvilke i Aarene 1903—07 resp. 4,5 %, 1,5 % og 2,5 %, erklæredes utilregnelige. Da imidlertid Alkohol spiller en stor Rolle for disse Forbrydelser, mener Forf., at det her vil have større Betydning at faa en rationel Lovgivning mod Alkoholmisbrug og angaaende Behandlingen af Alkoholforbrydere.

Foruden paa Forbrydelsens Art kan der ved Bedømmelsen af de objektive Omstændigheder, som kan belinge en retspsykiatrisk Undersøgelse, ogsaa lægges Vægt paa Forbryderens Alder, da han første Gang er tiltalt for en Forbrydelse, og paa R e c i d i v e t. Naar en tidligere hæderlig Mand i den højere Alder begaar en Forbrydelse, faar man Mistanke om, at der foreligger en psykisk Forstyrrelse. Da det imidlertid saa at sige altid ved senile psykiske Forstyrrelser drejer sig om Sædelighedsforbrydelser, ved hvilke Forf. alligevel foreslaar obligatorisk Lægeundersøgelse, er der ingen Trang til særlige Bestemmelser om Undersøgelse i Oldingalderen. Med Hensyn til de mindreaarige Forbrydere har K i n b e r g paavist, at med Hensyn til Sædelighedsforbrydelser, Mord, Mordbrand og kvalificeret Tyveri har Alderen mellem 15 og 18 Aar den største Forbrydelsesprocent af alle

Aldre. En Undersøgelse af de øvrige Forbrydere vil have Betydning for Bestemmelsen af, hvilken Behandling der skal anvendes i hvert enkelt Tilfælde, men Forf. mener dog at maatte indskrænke Kravet om obligatorisk Undersøgelse til dem af dem, som begaar grovere Forbrydelser. For Recidivisternes Vedkommende mener Forf., da deres Antal er uoverkommeligt stort, at maatte indskrænke den obligatoriske Undersøgelse til dem, der 2. Gang recidivere til Forbrydelse.

Forf. mener, at der ved en saadan gennemført retspsykiatrisk Undersøgelse vil naas følgende Resultater:

1. De sindssyge ville i langt større Udstrækning end hidtil opdages, faa passende Pleje og saaledes forhindres i paa Grund af deres Sindssygdom paany at begaa Forbrydelser.
- 2) De psykisk abnorme Forbrydere, som for Tiden for største Delen uden Individualisering underkastes den sædvanlige strafretslige Behandling, ville ligeledes i stor Udstrækning opdages og herigennem kunne faa en Behandling, som saavel med Hensyn til deres psykiske Egenart som deres Samfundsfarlighed i hvert enkelt Tilfælde er den mest formaalstjenlige.
3. Der vil vindes Materiale til en forbedret Kriminalstatistik, af hvilken man dels vil kunne faa en dyberegaaende Kundskab om Forbryderskheden, dens Aarsager, Svingninger o. l., dels bedre Oplysninger om de kriminalpolitiske Foranstaltningers Virkning, hvorigennem der vil kunne finde nye Midler til Bekæmpelse af Forbryderskheden.

For at dette skal kunne gennemføres, er imidlertid samtidig andre Reformer nødvendige. Først og fremmest nævner Forf. her en Omorganisation af Fængselslægestillingen, saaledes at der for at opnaa en saadan fordres ikke blot længere Tjenestetid ved en Sindssygeanstalt, men ogsaa en speciel retspsykiatrisk Uddannelse. Endvidere en Forandring af

den højeste Instans i retspsykiatriske Spørgsmaal, saaledes at denne Opgave tages fra Medicinalstyrelsen og henlægges til en særlig Kommission paa f. Ex. 3 Medlemmer, hvoraf mindst 2 er retspsykiatrisk erfarne. Endelig fordres der almindelige Bestemmelser angaaende Behandlingen af saavel de sindssyge som de psykisk abnorme Forbrydere.

Der foreslaaes her Indførelsen af den Bestemmelse, at alle for Forbrydelser tiltalte Personer, som frikendes paa Grund af Sindssygdøm, skal indlægges i en Sindssygeanstalt og forblive der, saa længe de paa Grund af Sindssygdommen er samfundsfarlige eller trænger til Pleje. Udskrivningen, som skal besluttes af den foreslaaede retspsykiatriske Kommission, bør altid være betinget og kan tilbagekaldes, hvis det er ønskeligt.

Med Hensyn til de Forbrydere, der vel ikke er sindssyge, men dog psykisk abnorme, foreslaar Forf., at Bestemmelserne i Straffeloven vedrørende de saakaldte mindre tilregnelige fjernes og erstattes med andre, som gaar ud paa følgende. De psykisk abnorme mindreaarige Forbrydere anbringes som Regel, uafset Forbrydelsens Art, i en passende Opdragelsesanstalt, hvorfra Udskrivningen stedse er betinget. Viser de sig uforbederlige, over de en daarlig Indflydelse paa de andre eller trænger de til fortsat Anstaltsopdragelse efter det 20. Aar, overflyttes de til den nedenfor nævnte Anstalt. De psykisk abnorme Forbrydere, som er over 18 Aar, undergives den sædvanlige strafferetslige Behandling, for saa vidt som de kan antages at være modtagelige for Straf. Der indføres Bestemmelser angaaende Overvaagning, hvilken kan foreskrives dels efter iværksat Frihedsstraf, dels efter idømt men ikke iværksat Frihedsstraf, dels i Stedet for Frihedsstraf. Enhver, som efter udstaaet Straf recidiverer, ligesom enhver, hos hvem Udsigt til Forbedring gennem sædvanlig strafretslig Behandling allerede fra først af kan anses for udelukket, dommes til Internering i en passende Arbejds- og Forbedringsanstalt. Tiden for Opholdet i en saadan Anstalt er ubestemt og beroer helt og holdent paa Forbryderens Tilstand og Adfærd. De

større Arbejds- og Forbedringsanstalter for psykisk abnorme Forbrydere bør være forsynede med særlige Infirmier, dels for saadanne, som paa Grund af Lyder eller legemlige Sygdomme er arbejdsudygtige, dels for visse Former af Nervesygdom, som Epilepsi etc., dels for saadanne for Løsgængerer arresterede eller domte Personer, som paa Grund af psykisk Abnormitet ikke er arbejdsføre. Endvidere skal der findes en Optagelses- og Observationsafdeling for sindssyge og en mindre »fast« Afdeling med Garantier mod Undvigelse for de særlig farlige eller mere desperate Elementer.

Forf. mener med Rette, at man ved de her nævnte Foranstaltninger til de psykisk abnorme Forbryderes Behandling vil have til sin Raadighed, foruden Tvangsopdragelse og den sædvanlige strafferetslige Behandling, en hel Skala af specielle Forholdsregler fra Umyndighedserklæring og Overvaagning til Internering og Forvaring i »fast« Afdeling, eventuelt for hele Livet. Som en principiel Regel maa det fastholdes, at med Hensyn til Humanitetens Fordringer og Individets Ret bør der i hvert enkelt Tilfælde og paa hvert Tidspunkt anvendes den mildeste Behandlingsform, som paa samme Tid fra et Samfundsbeskyttelsesstandpunkt er fuldt effektiv.

Enhver, der har Interesse for det højst aktuelle Spørgsmaal om de sindssyge og ganske særlig de psykisk abnorme Forbryderes Behandling, bør gøre sig bekendt med denne lille Kommissionsbetænkning, som kort og klart slaar sine Resultater fast. Den bærer paa ethvert Punkt Præg af de 3 fremragende Sindssygelægers store Sagkyndighed og deres baade fordomsfri og fuldt humane Synspunkt og er et højst tiltalende Vidnesbyrd om den stærkt fremskridende kriminalistiske Bevægelse, der for Tiden gør sig gældende i vort Broderland.

Christian Geill.

A. F r i e d e n r e i c h: *Tilregnelighed fra Lægens Standpunkt*. Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. København og Kristiania. 1910. 78 Sider.

Bogen, som er beregnet paa at skulle være en Vejledning i Tilregnelighedsspørgsmaalet ved Forf.s Foredragsrække for Embedslæger og for juridiske Studenter, og som falder i 3 Hovedafsnit: Strafferetlig Tilregnelighed — Tilregnelighedsparagrafer og Tilregnelighedserklæring — Tilregnelighed i civilretlig Henseende, faar sin særlige Betydning derved, at den er skreven af en Psykiater, som i 12 Aar har afgivet alle de retspsykiatriske Skøn — i et Antal, der efterhaanden er vokset op til 60—70 aarlig — til Københavns Kriminal- og Politiret. Den vil derfor læses med stor Opmærksomhed af enhver i Tilregnelighedsspørgsmaalet interesseret, ikke mindst fordi den er saa velskrevet og velordnet og overalt bærer Præget af Forf.s store dialektiske Evne.

Gennemgaaende er vi Læger vist enige om, at Tilregnelighed er et rent praktisk Spørgsmaal, der ikke, som man tidligere troede, kan klares ad filosofisk Vej, men at der til dets Løsning fordres et fredeligt kriminalistisk Samarbejde, hvorved der tages fuldt Hensyn saavel til Juristernes Opgave, at værne Samfundets Sikkerhed, som til Lægernes Pligt til at væрге de paa Grund af Sygdom uansvarlige. Men det synes uægtelig, som om vi Læger er ret indbyrdes uenige om, paa hvilken Maade dette sidste skal ske.

Som sikkert alle psykiatrisk sagkyndige hævder Forf. selvfølgelig, at Tilregnelighed er et rent juridisk Begreb. Skade blot, at Domstolene næsten altid spørger os om den paagældendes Tilregnelighed. Mellem 25 tilfældig valgte Retslægeraadssager, hvori der er rejst Tvivl om Beskaffenheden af en Arrestants mentale Tilstand, har jeg fundet 17, i hvilke der spørges om den paagældendes Tilregnelighed (»fuld Tilregnelighed, »normal Tilregnelighed«, »Tilregnelighedsgrad« eller endog »Strafferetlige Tilregnelighed«), hvor der spørges med § 38's eller § 39's Ordlyd eller om, hvorvidt Tilstanden

falder ind under den ene eller den anden af disse Paragrafer. Vi svarer jo ikke derpaa, men man har riglignok oftest en Følelse af, at man vilde gøre Domstolen en ikke ringe Tjeneste ved at svare direkte paa dens Spørgsmaal i Stedet for at udtale sig om den paagældendes Sindssygdom eller for at tydeliggøre, at han som psykisk abnorm er mindre ansvarlig, at anvende en hel Del pæne Vendinger, som levner en selv den Tilfredsstillelse, at man holder sig paa sit eget Omraade, men som næppe altid er helt tilfredsstillende for Domstolen. Forf. mener det da ogsaa forsvarligt paa Domstolens direkte Spørgsmaal om Tilregneligheden i Slutningen af sin Erklæring at tilføje »og saaledes formentlig utilregnelig« eller tilregnelig eller ikke fuldt tilregnelig. Det maa indrømmes, at det er fristende at gøre det, men naar han selv hævder, at Tilregnelighed er et juridisk Begreb, er det egentlig ikke korrekt.

Nu mener Forf., at det Synspunkt, der ellers almindelig hævdes fra retspsykiatrisk Side herhjemme, og hvorefter det paahviler Lægen at udtale sig om, hvorvidt den paagældende i Gerningens Øjeblik var sindssyg (udtalt aandssvag) eller ej, og i sidstnævnte Tilfælde, hvorvidt der var psykiske Abnormiteter tilstede, der kunde antages at nedsætte hans Modstandskraft overfor forbryderske Impulser, ikke er fyldestgørende. Han hævder, at Sindssygdom lige saa lidt som de andre her foreslaaede Momenter er anvendelig som Tilregnelighedskriterium. Det er muligt, at det ikke er ideelt, men det synes mig, at man daarligt kan finde et bedre; og et Kriterium skal man jo have. Thi foreløbig tror jeg ikke, at Juristerne i Almindelighed vil gaa ind paa at afskaffe Tilregneligheden og afløse den med Spørgsmaalet om den paagældendes »sociale Mulighed«. Vi skal vist meget længere frem i kriminalistisk Samarbejde med Juristerne, før vi faar dem til at gaa bort fra det Standpunkt, at Tilregnelighed er et, og de Sikkerhedsforanstaltninger, hvori den »sociale Mulighed« munder ud, noget andet.

Jeg skal ikke her tage det som bekendt ogsaa mange Steder i Udlandet af Læger foreslaaede og ogsaa delvis af Ju-

rister accepterede Tilregnelighedskriterium »Sindssygdom« i Forsvar. Men jeg maa dog lige overfor Forf.s Kritik af mine Udtalelser paa Kriminalistforeningens 4. Møde, at »hvad vi nu forstaar ved Sindssygdom i Virkeligheden er det samme, som man forstod derved for 100 Aar siden«, have Lov til at sige, at jeg aldeles ikke kan indrømme, at det, vi i de 100 Aar har lært om Degenerationstilstandene, har flyttet Sindssygdommens Grænser. Hvad vi kalde degenerativ Sindssygdom eller Sindssygdom paa degenerativ Basis, kaldte man forhen Monomani, Folie raisonnante, Moral insanity o. l. Navnet og Opfattelsen af Sygdomsformerne er forandrede, ikke Sindssygdommens Grænse. At denne undertiden er vanskelig at træffe, er givet, ligesom ogsaa, at det maa være de fuldt sagkyndige, der sætter den; men de sætter den dog sikkert paa samme Sted.

Sindssygdom og anden tilstedeværende psykisk Abnormalitet er dog ialtfald noget, Lægen kan udtale sig om, vel ogsaa det eneste, han med fuld videnskabelig Ret kan udtale sig om. Derimod maa Afgørelsen af, om en Forbryder er »social mulig« eller ej i alt væsentligt falde udenfor Lægernes Omraade.

Selvfølgelig er der noget bestikkende ved Forf.s Forslag om at lægge Hovedvægten paa den paagældendes »sociale Mulighed. At denne paa nogen Maade skulde kunne blive til »Ansvarlighedskriteriet« kan jeg ganske vist ikke indse. Men det kan ikke nægtes, at Tilregnelighedsafgørelsen efter lægelig Opfattelse vanskelig kan holdes ude fra Spørgsmaalet om Sikkerhedsstillelse for Fremtiden, at man i hvert enkelt Tilfælde, hvor man skal afgive sit retspsykiatriske Skøn, ikke mindst hvor det drejer sig om psykisk abnorme, der ikke er sindssyge, uvilkaarlig til sine Overvejelser om den paagældendes »Tilregnelighedsgrad« knytter Spørgsmaalet: »Hvad saa?« Hvis man vidste, at en lettere aandssvag med fremtrædende moralsk Defekt havde Udsigt til at blive erklæret for »social umulig«, behøvede man ikke som nu med pinlig Omhu at granske hans intellektuelle Evner i det Haab, at

disse skulde være saa mangelfulde, at man kunde sikre Samfundet mod ham ved at internere ham i en Aandssvageanstalt.

Men jeg kan ikke indse, hvorledes man alligevel skal slippe udenom et Tilregnelighedskriterium. Skal Lægen nøjes med at give en objektiv Beskrivelse af sit Observationsresultat uden at indlade sig paa nogen Konklusion og saa lade Dommeren der ud af drage sine Slutninger om den paagældendes Tilregnelighed? Det er Dommeren jo ganske inkompetent til. Han kan maaske klare sig, hvor det drejer sig om ikke sindsyge, psykisk abnorme, og hvor Lægen som Regel kan paavise en nøje Forbindelse mellem den begaaede Forbrydelse og tilstedeværende sygelige Forestillinger, Bevidsthedsomtægning, impulsiv Trang etc. Men en saadan Forbindelse lader sig — hvad Forf. naturligvis ogsaa siger — ofte ikke paavise, hvor det drejer sig om Sindssygdом. Den tilsyneladende umotiverede Handling er netop kun motiveret ved en bestaaende Sindssygdом. Her maa Lægen dog stille sin Diagnose: Sindssygdом, hvis han vil gøre sig forstaaelig for Domstolen.

Man kan kritisere Sindssygdом som Tilregnelighedskriterium saa meget, man vil, man kommer dog altid tilbage til det igen. Og i Virkeligheden er det netop de samme sindsyge og udtalt aandssvage, som Professor Friedenreich og vi andre Læger mener bør være straffrie, og som Dommerne heller ikke vil straffe, fordi det er formaalsløst, inhumant og kan blive samfundsfarligt, idet de er »socialt umulige«. At der ved den nu gældende Straffelov er flere end de sindsyge og udtalt aandssvage, som man kunde ønske internerede i Stedet for straffede, dels fordi de ikke taaler Straffen, dels fordi de nu altfor hurtigt igen slippes løs paa Samfundet som en stadig og fremtrædende Fare for dets Sikkerhed, er noget andet, men det rækker jo ikke ved Tilregnelighedskriteriet; thi disse er ikke fuldt tilregnelige.

Det er ikke saa underligt, at Forf. ved sin fuldstændigt negative Opfattelse af alle Tilregnelighedskriterier staar noget usikker om, hvorledes han vil have Tilregnelighedspara-

grafen formet. Det viser sig, at han synes bedst om den hollandske, som siger, at »den er ikke strafbar, som begaar en Handling, der ikke kan tilregnes ham paa Grund af mangelfuld Udvikling eller sygelig Forstyrrelse af hans Forstandsevner«, idet han mener, at Lægen kun har at udtale sig om, »hvorvidt der foreligger Svækkelse af de sjælelige Evner eller Sygdom, der virker forstyrrende ind paa dem«, medens Domstolene har at afgøre, om »disse Afvigelser fra Normen er tilstrækkelige til at betegne Ansvarsfrihed«. Dette vil jo faktisk være Domstolene ganske umuligt, og jeg skulde kende dansk Retspraxis meget daarligt, hvis Spørgsmaalet til Lægen ved en saadan Tilregnelighedsparagraf ikke vilde komme til at lyde, om »den mangelfulde Udvikling etc. er tilstede i en saadan Grad, at den begaaede Handling ikke kan tilregnes ham?« Og saa er Afgørelsen af Tilregneligheden faktisk lagt i Lægens Haand, medens en Erklæring fra denne om, at den paagældende led af udtalt Aandssvaghed eller Sindssygdom, vilde lade Tilregnelighedsafgørelsen blive, hvor den skal være, hos Domstolen. Skulde denne saa en Gang underkende Lægens Skøn om, at den paagældende er sindssyg, maa denne søge at bære den »fatale Situation« med Ro i Erkendelse af, at der kan skabes ganske anderledes fatale Situationer, hvis den i Psykiatri ganske usagkyndige Domstol selv skal drage psykiatriske Slutninger. Faktisk vil det ske overmaade sjældent, at Domstolen ikke tager fuldt Hensyn til den sagkyndige Læges Skøn. Det er kun paa Papiret, at vi strides med Juristerne om Tilregnelighedsspørgsmaalet, og i Grunden tror jeg ogsaa, det mest er paa Papiret, at vi Psykiatre er uenige om, hvilke Personer der af lægevidenskabelige Grunde bør være fritagne for Straf. I Virkeligheden er vi vist fuldt enige om, at de sindssyge og udtalt aandssvage bør være det, ligesom om, hvad der er Sindssygdom.

Chr. Geill.

H u g o M a t t h i e s s e n: *Bøddel og Galgefugl*. Et kulturhistorisk Forsøg. København 1910. 147 Sider.

Det ovennævnte lille Skrift kan, om end anlagt paa mere almindelig kultur-psykologisk Basis, sikkert paaregne særlig Interesse fra Læserne af dette Tidsskrift. I Billedet af Bøddelens Person, Repræsentanten for svundne Tiders Retspleje, er givet som i et Brændpunkt Genskæret af den Overtro og Gru, den Vildskab og Raahed, som er det foreløbige Udtryk for det gryende Nutidssamfunds lidenskabelige Kamp for Tilværelsen.

Bøddelens Tilsynekomst i de europæiske Samfund betyder et Brud mod en tidligere Tids Syn paa den straffende Retshaandhævelse, og, da han forsvinder, betyder det, at nye Tanker er dukkede frem og har faaet Overtaget. Efter de gamle Landsloves Opfattelse af Straffen som en privat Hævnakt følger Byretternes: Straffen for Samfundets Skyld. At dette sidste Synspunkt sejrer over det tidligere staar i nøje Forbindelse med det opløstrende Byliv ved Middelalderens Slutning. Thi, saavist som Kriminaliteten er et socialt Fænomen, der trives desto frodigere, i jo højere Grad Samfundslivet med dets daglige, indbyrdes Gnidningsmodstand mellem Individ og Individ øges, ligesaa naturligt falder det, at det bliver i de nye Borgersamfund, man føler Trang til at hæve sig, at staa solidarisk overfor dem, der krænker Tempelfreden.

Som en naturlig Konsekvens af de ydre Forhold, og ikke som en ny Theori, opstillet af en lærd Skole, bryder da den ændrede Opfattelse af Straffens Væsen frem. Men samtidig bliver der siddende tilbage i Sindet en Følelse af, at Straffen er en Hævnakt. Men Hævnen, hører Kirken, hører ikke Menneskene til, og ve det Menneske, der vover at rane Herrens Sværd.

Man hjælper sig da med Sofismer som denne, at alle Byens Borgere maa staa Last og Brast om Skylden i Misdæderens Død, ved at hver enkelt griber fat i Strikken, hvori Tyen skal hænge. Eller som i Ribe, hvor man stiller Tyven

paa en forspændt Vogn under et Træ, lægger Strikken om hans Hals og klynger den om en Gren efter at hver og en har berørt den. Derefter fjerner man sig og aabner et Bombardement paa Hestene, som skræmte trækker til og efterlader Tyven dinglende ved sin Hals (pag. 3). Dette er mere end en naiv folkelig Dialektik, det er en ubevidst Tvivl om det hele Straffesystems Retfærdighed.

Dog, i disse unge Borgersamfund trives i Sindene, jævnsides med en selvretfærdig Bedsteborgerlighed, en tøjlesløs Vildskab, hvor det gælder Kampen mod de »uærlige«. Man byder sig selv over i at udtænke Rædsler, der kan »afskrække«, og ved ikke af, at man langt fra at afskrække avler en grænseløs Raahed i Sindene (pag. 5). Da Afskrækkelsestanken har gjort Legemsstraffene til en Heksesabbath af raffinerede Pinsler, dukker Bøddelen frem, Teknikeren, den særlig kyndige, »Mestermanen«, som han kaldes med et Navn, hentet fra Laugsvæsenet. Og atter med en mærkelig Sofisme søger Samfundet at retfærdiggøre sig for sit Overgreb ved at kaste Skylden paa, »den store Synder«. For Forfatteren har det væsentlige Formaal været at skildre Bøddelens Person, at trænge ind i hans Sjæleliv ved at opsøge ham paa Retterstedet under Udøvelsen af sit Kald eller i hans ensomme, af alle skyede Bolig, hvor hans Kvinde, der bærer Skøgens Dragt, ligger ene og hjælpeløs i Barnsnød. Med levende, ofte uhyggelige Farver er hans skumle Aasyn manet frem i Forf.s fængslende Skildring. Hvad der imidlertid her særlig skulde gøres opmærksom paa, er de mange Bidrag til svundne Tiders Retsopfattelse, særlig i de tre nordiske Riger, der findes overalt i det smukke, lille Skrift.

Det bliver, om end fragmentarisk og set mere fra et kulturhistorisk end fra et rent retshistorisk Synspunkt, et helt Straffesystems Historie. Det skildrer, hvorledes Afskrækkelsestanken dukker frem, hvorledes den breder sig paa enhver andens Bekostning, og hvorledes den i sig selv bærer Spiren til Nederlag for de nye Tanker, der tone frem med det 18. Aarhundrede. Det viser os, hvorledes den Vej, man ved Legemsstraffene slaar ind paa, kun leder ud i et Uføre; hvor-

ledes Raahed avler Raahed og ethvert Tryk fra Samfundets Side blot opnaar at skabe et tilsvarende Modtryk fra de uærliges Lejr; og hvorledes til Slut ethvert roligt Overlæg forsvinder og Samfundet ligesom forblindet og i Hidsighed anvender den haardeste Legemsstraf for den ringeste Forseelse.

Og det maner først og fremmest til Kritik overfor de til enhver Tid bestaaende Straffesystemer og til Modtagelighed for det nye, der paa disse Omraader vil bane sig Vej frem.

G. B. M.

Strafanstalterne i Danmark i Finansaaret 1908—09, anmeldt af V. F r o m.

Den sædvanlige Beretning om Strafanstalterne i Danmark, udgivet af Overinspektionen for Fængselsvæsenet, foreligger nu for Finansaaret 1908—09.

Paa Grundlag af denne Beretning, der i Form og Indhold slutter sig til sine nærmeste Forgængere, skal her om Strafanstalterne og deres Virksomhed fremsættes følgende Oplysninger.

Under 27. Maj 1908 er der udstedt en ny Lønningsslov for Strafanstaltene's Personale, ved hvilken Lov der er sket en Forbedring af omtrent hele dette Personales Lønningsvilkaar. Ved Gennemførelsen af denne Lov er opnaaet et betydeligt Gode ikke alene for Strafanstaltene's Embedsmænd, Bestillingsmænd og kvindelige Funktionærer, men ogsaa for Fængselsvæsenet, idet de bedre Lønninger efterhaanden vil kunne medføre en Højnelse af Opsynspersonalets sociale Stilling, hvilket sikkert vil være af Betydning for Tjenesten.

F a n g e a n t a l l e t var ved Aarets Begyndelse 817, medens det ved dets Slutning, d. 31. Marts 1909, var 845. Det har saaledes været stigende i Aarets Løb. Stigningen falder ogsaa i dette Aar udelukkende paa Mandfanger, idet Tilgangen af disse, som sædvanlig i de senere Aar, har været meget stor. Den nu i en lang Aarrække stedfundne, yderst uheldige Pladsmangel i Mandanstalterne har derfor ogsaa

i 1908—09 gjort sig gældende, endog i meget følelig Grad. Af Fanger i Vridsløselille Forbedringshus har der paa Grund af den store Tilgang i Aaret maattet overflyttes 92 til Horsens Strafanstalt. Naar man overhovedet i Strafanstalterne har kunnet modtage hele den betydelige Tilgang, er Grunden den, at der ved Benaadning er frigivet et stort Antal Fanger, nemlig ialt 97, der alle har faaet en større eller mindre Del af Straffen eftergivet. Ved ikke faa af disse Benaadninger har sikkert ikke saa meget de paagældendes Kvalifikationer som Hensynet til Pladsmangelen været det afgørende. At denne Fremgangsmaade, som tidligere omtalt i dette Tidsskrift, er meget betænkelig og i Længden nødvendigvis maa modvirke Straffens Formaal, turde være indlysende.

Med Hensyn til *F u l d b y r d e l s e s m a a d e n* ses det, at den langt overvejende Del af Fangerne som sædvanlig har været underkastet Cellestraf. Af samtlige i Aaret behandlede 1581 Mand var 1060 Celeftanger, Resten, 521, Fællesfanger, og af de 137 Kvindefanger var 86 Celle- og 51 Fællesfanger. Af Mandfællesfangerne, der behandles efter det progressive System, har ligesom i de foregaaende 9 Aar et Antal i Horsens Strafanstalt i Sommertiden været anvendt til Friluftsarbejde paa forskellige Steder i Jylland. Disse Fanger, ialt 45, har været delt i to Hold, et paa 20 Mand og et paa 25 Mand, hvoraf det første har arbejdet i Gedhus-, Myremalms- og Dejbjerg Plantager ved Plantning af Graner, Saaning af Fro, Vejarbejde, Slaaning og Presning af Lyng, Gravning af Render og Huller til Planter, Indsamling af Rensdyrlav m. m., og det andet ved Kjølseng Mergelleje ved Opgravning og Læsning paa Jernbanevogne af Mergel. Sundhedstilstanden og Disciplinen har i begge Hold gennemgaaende været tilfredsstillende.

I Fuldbyrdelsen saavel af Celle- som af Fællesstraffen er der i Aaret sket den Forandring, at Fangernes Undervisning — efter at de dertil nødvendige Bevillinger vare givne paa Finansloven — er udvidet i ret betydelig Grad. Udvidelsen har ikke alene medført, at Fangerne faa Undervisning paa et tidligere Stadium af Straffen end hidtil, men og-

saa, at Undervisningen gives de skolepligtige Fanger i et større Timeantal end forhen, ligesom ogsaa Antallet af Fag for en Del af Fangerne er forøget. I Anledning af denne Forandring i Undervisningen har Justitsministeriet under 15. April 1908 udstedt en Bekendtgørelse om et Tillæg til kgl. Anordning af 13. Februar 1873 om Fuldbrydelse af Straf-arbejde i Fællesskab, ifølge hvilket Tillæg Undervisning allerede skal meddeles i Tvangsstadiets 3die Klasse og i dette Stadiums 4de og 5te Klasse kan gives ikke alene som hidtil om Søndagen, men ogsaa paa Hverdage.

Hvad angaar de **F o r b r y d e l s e r**, for hvilke de indsatte Fanger var straffede, fremgaar det af Beretningen, at Berigelsesforbrydelserne som sædvanlig udgjorde den langt overvejende Del. Af samtlige efter Dom indsatte 665 Fanger (612 M. og 53 Kv.) var 528 (486 M. og 42 Kv.) dømte for Tyveri, Hæleri, Ran, Røveri, Bedrageri og Falsk, 7 (6 M. og 1 Kv.) indsatte for Manddrab, 7 Kvinder for Barnemord og lignende Forbrydelser, 38 (36 M. og 2 Kv.) for Brandstiftelse og 55, alle Mænd, for forskellige Sædelighedsforbrydelser.

De idømte **S t r a f f e t i d e r** var gennemgaaende korte. Kun 1 Mand blev indsat til Strafarbejde paa Livstid. 6 af de indsatte (5 M. og 1 Kv.) var dømte til Straffe fra 16 til over 6 Aar, 90 (86 M. og 4 Kv.) til Straffe paa over 2 til 6 Aar og Resten 568 (520 M. og 48 Kv.) eller 85,4 p. Ct. af hele Tilgangen paa 2 Aar og derunder.

Med Hensyn til **A l d e r e n** oplyses, at Størstedelen af de indsatte som sædvanlig var ganske unge eller yngre Mennesker. Af de indsatte 665 Fanger var 459 (432 M. og 27 Kv.) eller 69 p. Ct. under 30 Aar. Kun 6 (5 M. og 1 Kv.) eller 0,9 p. Ct. af Tilgangen var over 60 Aar.

S u n d h e d s t i l s t a n d e n var gennemgaaende god. Dog var Sygeligheden lidt større i dette end i de nærmest foregaaende Aar, hvilket navnlig var foranlediget ved, at der i Horsens Strafanstalt forefaldt en Mængde Tilfælde af Influenza, ialt 163. Af 100 Fanger var i Gennemsnit syg daglig 3,03 M. og 5,24 Kv. Dødeligheden var kun ringe, idet der af samtlige i Aaret behandlede 1581 Fanger kun døde 6 M.

og ingen Kv. Der forefaldt intet Selvmord blandt Fangerne i Beretningsaaret.

For disciplinære Forseelser dikteredes der i alle tre Strafanstalter i det hele 182 Straffe, som faldt paa 140 Individuer. Den hyppigste Forseelse var respektstridigt Forhold, hvorfor ikendtes 49 Straffe. For indbyrdes Meddelelse mellem Cellefanger, der i Reglen er den hyppigste Overtrædelse, dikteredes 39 Straffe. For Slagsmaal og Klammeri blev 19 Fanger straffede og i 7 Tilfælde bestod Forseelsen i Undvigelse eller Forsøg derpaa. De ikendte disciplinære Straffe bestod i 10 Tilfælde i korporlig Straf, iøvrigt i mørkt eller ensomt Fængsel, Vand og Brød, Nedsættelse eller Tilbageholdelse paa Klasse samt i Udelukkelse fra Kirke eller Skole. I 7 Tilfælde anvendtes endelig betinget Straffritagelse som disciplinært Straffemiddel.

Af den sædvanlige under Beretningens Afsnit A meddelt Tilbagefaldsstatistik vedrørende Fanger, løsladte og benaadede 10 Aar før Beretningsaaret, fremgaar, at Tilbagefaldsprocenten for samtlige i 1898 efter endt Straf og ifølge Benaadning løsladte Fanger var 44,4 p. Ct. for Mænd og 35,6 for Kvinder. Betragter man Forholdet særskilt for deres Vedkommende, der 1898 blev løsladte efter deres 1ste Strafarbejdsstraf, hvorved altsaa alle, der ved Løsladelsen i det anførte Aar var Recidivister, udelukkes, hvilket i statistisk Henseende er det mest oplysende, bliver Tilbagefaldsprocenten kun 32,7 for begge Køn eller 32,6 for Mænd og 33,3 for Kvinder. 67,5 p. Ct. af de i 1898 efter deres 1ste Strafarbejdsstraf løsladte Fanger faldt saaledes ikke tilbage i dette eller de efterfølgende 10 Aar.

Den samlede Udgift ved alle tre Strafanstalter udgjorde 618,843 Kr., hvoraf Statskassen tilskød 539,094 Kr., medens der ved Fangernes Arbejde blev indvundet 71,653 Kr. og paa forskellig anden Maade, f. Ex. ved Salg af Affald og Udlejning af disponible Bygninger, 8096 Kr. Gennemsnitsudgiften pr. Fange var 774 Kr. 52 Ø., hvoraf Statskassen udredede 674 Kr. 71 Ø.
